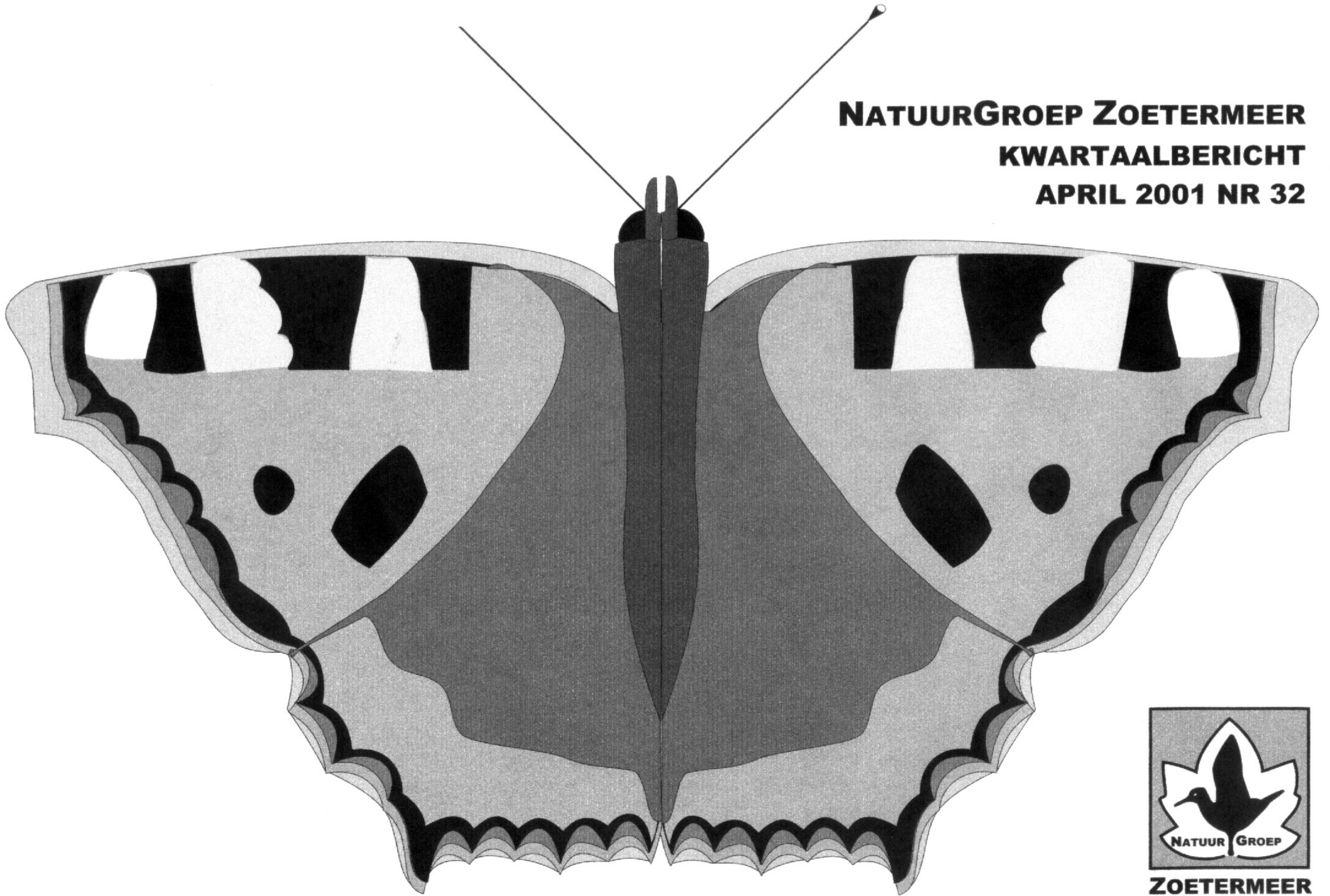

NATUURGROEP ZOETERMEER
KWARTAALBERICHT
APRIL 2001 NR 32

NATUURGROEP ZOETERMEER

KWARTAALBERICHT Nr.32

april 2001

1 EEN STUKJE VOORAF.....	2
2 EXCURSIES NATUURGROEP ZOETERMEER TWEEDE KWARTAAL 2001.....	2
3 LEDENLIJST NATUURGROEP ZOETERMEER PER APRIL 2001.....	3
4 BERICHTEN UIT DE PLANTENWERKGROEP.....	4
EXCURSIES.....	6
5 WATERVOGELEXCURSIE NAAR DE STARREVAARTSE PLASSEN.....	6
6 WEIDE- EN WATERVOGELS ROND HET BUYTENPARK.....	6
7 KENT U DE FITIS EN DE TJIFTJAF NOG NIET?.....	8
8 OORWORMEN ZIJN GEEN WORMEN!.....	10
9 WOLVEN IN UW TUIN!.....	15
BUITEN DE AFDELING.....	19
10 VEEL ACTIES EN BEWONERS INITIATIEVEN ROND HET STADSNATUURPLAN	19
DATA.....	21
11 KALENDER.....	21
12 NAMEN.....	22
13 IK WIL OOK LID WORDEN.....	22
14 NATUUR EN MILIEUAGENDA ZOETERMEER.....	23

1 EEN STUKJE VOORAF

Ben Prins

Alhoewel dit nummer 32 van het kwartaalbericht in uiterlijk maar weinig van de vorige nummers afwijkt, is er toch een wezenlijk verschil. Het Kwartaalbericht wordt namelijk van nu af aan niet meer onder de verantwoording van de afdeling Zoetermeer van de KNNV uitgegeven maar door nieuwe NatuurGroep Zoetermeer. Zoals in het vorige nummer al is aangekondigd, heeft Johan Vos zich na het opheffen van de afdeling Zoetermeer van de KNNV om onder andere zakelijke redenen uit de redactie van het Kwartaalblad teruggetrokken en is geen lid geworden van de NatuurGroep. Wij zullen het dus zonder zijn grote inzet en zijn vele bijdragen moeten stellen.

Voor de inhoud van het Kwartaalbericht betekent dit, dat informatie over de planten uit Zoetermeer en directe omgeving, die voor een flink deel van Johan's hand kwam, uit een andere nog niet aangeboorde bron zal moeten worden geput. Het zoeken naar deze bron zal wat tijd kosten, maar dat hoort bij het groeiproces van een nieuwe vereniging. Met een actieve plantenwerkgroep binnen de NatuurGroep zal ook het nieuws over het wel en wee van de Zoetermeerse flora binnenkort wel weer op gang komen.

Met het voorjaar voor de deur en de zomer in het vooruitzicht beginnen we aan een nieuwe periode, waarin de natuur zich razend snel ontplooit. Het kan haast niet anders, of u doet leuke waarnemingen of u maakt interessante gebeurtenissen mee. Laat anderen er van mee genieten en schrijf ze op! Zonder uw medewerking komen we heel wat minder te weten over wat er zich in de Zoetermeerse natuur zo al afspeelt. En dat zou jammer zijn

....

Wij wensen u fijn voorjaar toe en hopen op een stroom copy!

WORDT LID VAN DE PLANTENWERKGROEP!

Als u zich voor wilde planten interesseert, denkt u dan eens aan de plantenwerkgroep. Om mee te kunnen doen, is het echt niet nodig om veel van de zoetermeerse planten af te weten. U zult zien, dat uw plantenkennis al luisterend en kijkend langzaam zonder veel moeite zal groeien. Wilt u zonder verplichtingen gewoon eens een keertje meekijken, neemt u dan eens contact op met:

Evelien van den Berg, Tijberg 64, 2716 LK Zoetermeer, tel. 079 - 3213445

WORDT LID VAN DE VLINDERWERKGROEP

De vlinderwerkgroep bestaat uit leden van zowel de afdeling Zoetermeer van het IVN als van de NatuurGroep. Als u het leuk vindt om meer van dagvlinders af te weten of om mee te doen met dagvlinderonderzoek in Zoetermeer en omgeving, vraagt u dan eens inlichtingen bij:

Els Prins, Beatrixlaan 81, 2751 XX Moerkapelle, tel. 079 – 5931749

2 EXCURSIES NATUURGROEP ZOETERMEER TWEEDE KWARTAAL 2001

Zondag 20 mei: natuurexcursie naar het Westerpark o.l.v. Peter van Wely; vertrek om 11.30 uur van af het Westpunt tegenover de natuurtuin in het Westerpark, waarbij er wordt gekeken naar vogels, insecten, planten, en al het andere, wat de natuur in het Westerpark ons te bieden heeft. Een excursie voor iedereen, jong en oud, die de natuur beter wil leren kennen.

Zondag 10 juni: orchideeenexcursie naar de polderdertuinen in Rokkeveen, een excursie van de plantenwerkgroep, o.l.v. Evelien van den Berg; vertrek om 2 uur van af

de kinderboerderij de Balijhoeve. Alhoewel tijdens deze excursie de nadruk op de orchideeen zal liggen, krijgen andere planten en de dieren vanzelfsprekend ook de aandacht.

Zondag 8 juli: waterplanten en waterdieren in het Westerpark, o.l.v. Ben Prins; vertrek om 2 uur van af het Westpunt tegenover de natuurtuin in het Westerpark. Wij gaan met schepnetten gewapend kijken naar de planten en dieren, die leven op, langs en in het water.

3 LEDENLIJST NATUURGROEP ZOETERMEER PER APRIL 2001

Mocht u in de onderstaande ledenlijst fouten ontdekken, of er aanvullingen op hebben, geeft u deze dan door aan Ben Prins; adres en telefoonnummer vindt u hieronder. Stuur een Emailbericht naar T.M.dejong@bk.tudelft.nl, dan hebben we ook je email-adres.

1. Mw. E. van den Berg-den Hertog (Evelien), Tijberg 64, 2716 LK Zoetermeer, tel. 079-3213445
2. Hr. J.G. Bieze (Hans), Filmlaan 7, 2726 RN Zoetermeer, tel. 079-3421351
3. Hr. R. Bolle (Rob), John Fordstrook 16, 2726 TG Zoetermeer, tel. 079-3317697
4. Hr. L. van Duuren (Lodewijk), Theo Thijssenhove 25, 2726 CE Zoetermeer, tel. 079-3214149
5. Mw. A. de Jong (Annet), Pelschans 41, 2728 GM Zoetermeer, tel. 079-3422924
6. Hr. T.M. de Jong (Taeke), Marsmanhove 2, 2726 CM Zoetermeer, tel. 079-3516599
7. Mw. T. Kester (Tilly), Vuurdoornpark 98, 2724 HL Zoetermeer, tel. 079-3412605
8. Hr. J.A.M. Kok (Jan), Meerpolder 5, 2717 PA Zoetermeer, tel. 079-3520377
9. Mw. K. Koppen (Karin), Frits Langstrook 25, 2726 VW Zoetermeer, 079-3423965
10. Mw. A.E. Koster-Smaal (An), Dunantstraat 1143, 2713 TN Zoetermeer, Tel. 079- 3165439
11. Mw. C. van Leeuwen-van de Noulund (Corry), Veursestraatweg 5, 2264 EA Leidschendam, tel. 070-3271490
12. Hr. W. de Liefde (Wim), Vuurdoornpark 98, 2724 HL Zoetermeer, tel 079-3412605, huisgenootlid
13. Hr. M. Lurks (Marco), Bachrode 8, 2717 AN Zoetermeer, tel. 079-3510523
14. Hr. W.J. Lurks (...), van Goghstraat 8, 2712 SL Zoetermeer, tel. 079-3165853
15. Mw. B.L. Oostdam (Barbara), Fivelingo 80, 2716 BG Zoetermeer, tel. 079-3211019
16. Hr. J.H. Parmentier (Jan), Regentessestraat 8, 2713 EM Zoetermeer, tel. 079-3162672
17. Hr. H. Ploeger (Henk), Ligusterpark 43, 2724 HH Zoetermeer, tel. 079-3316824
18. Hr. A.P.S. Ponten (...), Da Sangalloruimte 1, 2728 MX Zoetermeer, tel. 079-3319907
19. Mw. E.P.G. Ponten-Hagenaar (...), zie boven, huisgenootlid
20. Mw. P. Post-Veldhuis (...), Vlamingsstraat 51, 2713 RT Zoetermeer, tel. 079-3162951
21. Hr. B. Prins (Ben), Beatrixlaan 81, 2751 XX Moerkapelle, tel. 079-5931749
22. Hr. L.A. Reeder (Fred), Tijberg 44, 2716 LJ Zoetermeer, tel. 079-3213612
23. Mw. M. Snoek (...), Kruiswater 159, 2715 EM Zoetermeer, tel. 079-3520329
24. Mw. Th. Veelenturf-van de Velde (Thea), Vlamingsstraat 52, 2713 RS Zoetermeer, tel. 079-3167574
25. Hr. I. Voogd (Ies), Berglaan 96, 2716 EE Zoetermeer, tel. 079-3213152
26. Hr. P.A. van Wely (Peter), Smetanarode 82, 2717 DT Zoetermeer, tel. 079-3520414
27. Hr. J. van Zalinge (Johan), J.W. Frisostraat 191, 2713 CD Zoetermeer, tel. 079-3165306
28. Mw. R.W.J. Zwarekant (Ineke), van Aalstlaan 286, 2722 RT Zoetermeer, tel. 079-3310369
29. Hr. L.C.M. van Zwet (...), Penninghove 1, 2726 BT Zoetermeer, tel. 079-3516932

Donateurs

30. Mevr. E./Dhr. J. van Eijck, Hannie Schaftrode 38, 2717 HL Zoetermeer, tel. 079-3516887

4 BERICHTEN UIT DE PLANTENWERKGROEP

Evelien van den Berg

De eerste bijeenkomst van het jaar 2001 was op 29 maart. Aanwezig waren: Johan, Fred, Wim de Liefde, Lodewijk v. Duuren en Evelien.

Er is nu een totaalijst uitgekomen, van alle planten die ooit in Zoetermeer gevonden zijn n.l. 601; een enorm aantal. Zoetermeer heeft een rijke flora! Lodewijk zal de lijst nog controleren op de juiste spelling, is het nu "fluitekruid of fluitenkruid, ganzevoet of ganzenvoet?" Enz. Op de oude streeplijst worden bepaalde soorten vervangen door andere die meer voorkomen.

De gemeente Zoetermeer wil in het kader van het Stadsnatuurplan, weten waar zich "Natuurwaarde" bevindt. De plantenwerkgroep heeft alle gegevens op de totaalijst staan. Zij mogen de gegevens voor hun databank gebruiken, wel met bronvermelding! Verdere activiteiten:

1. Het Buytenpark slaan we een jaar over, dat is nu 4 jaar gemonitord.
2. Dinsdag 24 april 19:00 inventariseren van de poldertuinen en een deel van her Balijbos, bij de poldertuinen verzamelen.
3. Dinsdag 15 mei 19:00 verzamelen bij het "Westpunt" fiets meenemen! We gaan de brede orchis tellen, het is landelijk gezien een zeldzame plant, hij komt voor in een gebied van 100 km², waarin Zoetermeer dus een behoorlijke populatie herbergt, en de plant neemt hier toe! Ter vergelijking: Nederland bestaat uit 36000km². We gaan naar gebiedjes waar we de orchis kunnen verwachten o.a. de rand van het oude gedeelte van het Buytenpark en het Noord-Aa gebied. De plant is rond 15 mei op het hoogtepunt van zijn bloei.
4. Op een nader te bepalen datum gaan we muurplanten bekijken op die plekken waar we ze kunnen verwachten o.a. de muziekschool, oude dorp oude bruggen, Voorweg, Wilhelminapark enz. Een mos deskundige wordt door Johan benaderd gedacht wordt aan: Joop Kortselius, eventueel Els Prins vragen of zij ook iemand weet.
5. Johan houdt in mei/juni (zie voor juiste datum de milieu agenda) een planten excursie in het kader van het Stadsnatuurplan in Seghwaert en Noordhove bedoelt voor de bewoners van de betreffende wijk, andere belangstellenden ook van harte welkom. Floron heeft een meetnet ontwikkeld om zeldzame planten soorten over een langere periode te kunnen volgen. Genoemd: L.M.F.A (landelijk meetnet flora aandachtsoorten. In Zoetermeer zijn er 6km² hokken toegewezen, die eenmaal per vier jaar bekeken worden. Het gaat om soorten zoals: stinkende ballotte, vijfdelig kaasjeskruid enz zie ook kwartaalblad nr. 25. Deze km hokken stergebied genoemd zijn: Het eiland in het Westerpark, de schaapsweide, begrazingsgebied in het Buytenpark, Benthuiserplas, het natuur bos en Wielewaal. Ruud van der Meyden en Wout v.d. Slik komen naar Zoetermeer, om samen met de leden van de plantenwerkgroep, de gebieden te bekijken. Johan maakt een afspraak.

In Rokkeveen ontdekte Johan, een groep zeer uitbundig bloeiende rolklaver? Dit trok hij in twijfel, uit nader onderzoek door Wout Rolfeda bleek het een ondersoort van de rolklaver te zijn n.l. *Lotus corniculatus* var. *Sativus* er was een kernafwijking aanwezig.

GEZOCHT

De Zoetermeerse plantenwerkgroep gaat door met het in kaart brengen van de "Flora van Zoetermeer", ook in 2001. Wie doet er mee?

Coördinatie en informatie:
Tilly Kester tel: 079- 3412605

EXCURSIES

Ben Prins

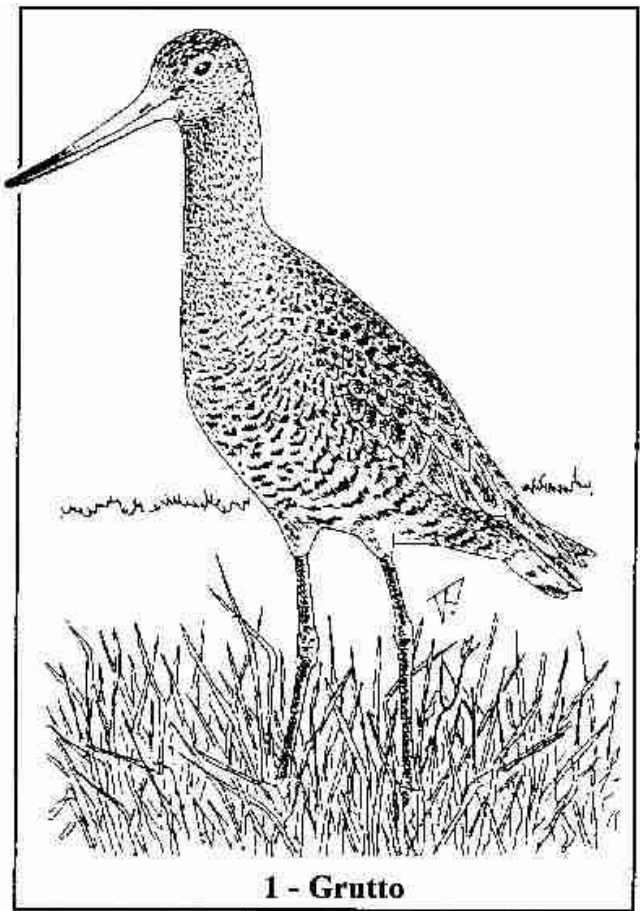
5 WATERVOGELEXCURSIE NAAR DE STARREVAARTSE PLASSEN *zondag 4 februari o. l. v. Peter van Wely*

Juist op deze dag lag Nederland flink in de greep van koning winter. IJzel en sneeuw verlamden het verkeer in het oosten en midden van ons land, terwijl het in Zoeter-meer koud, nat en akelig was. Het kwam dan ook niet als een verrassing, dat er niemand verscheen om met dit weer naar watervogels te gaan kijken. Helaas was Peter van Wely als excursieleider voor niets z'n warme bed uit gekomen, en moest hij nu onverrichter zake weer door de regen terug naar huis.

6 WEIDE- EN WATERVOGELS ROND HET BUYTENPARK *zondag 11 maart o. l. v. Peter van Wely*

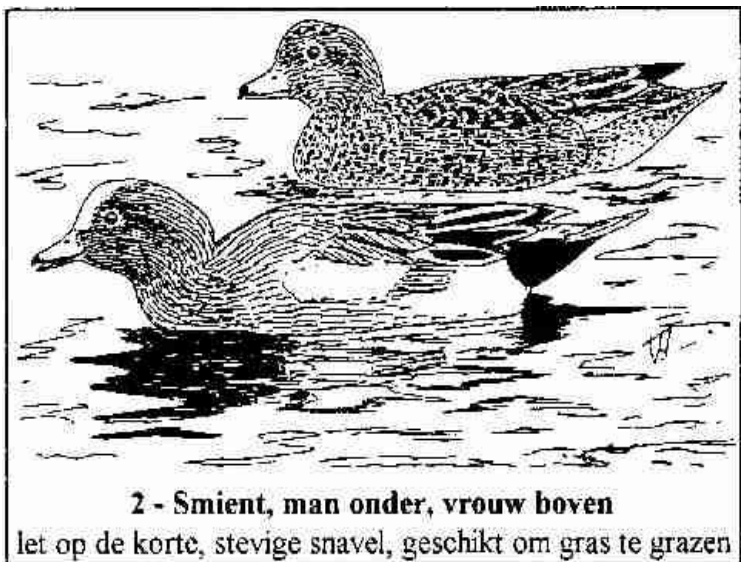
Het weer was ook deze keer niet ideaal. Maar het regende niet meer, zoals het de afgelopen dagen had gedaan. In verband met de dreiging van mond- en klauwzeer, die over ons land hing, was het begraasde gedeelte van het Buytenpark afgesloten om besmetting van de veestapel te voorkomen. Toch zagen we tijdens onze wandeling over het fietspad naar de weilanden ten noorden van het park nog heel wat mensen op het verboden gebied joggen, rondlopen, of mountainbiken. Het opbrengen van zelfs maar een klein beetje verantwoordelijkheidsgevoel was kennelijk voor deze personen al te veel. Het verzamelpunt bleek van Locomotion, zoals dat in het Kwartaalbericht stond, verplaatst te zijn naar Snow-world. Dit gaf even wat verwarring, maar al snel vertrok er een groep van ongeveer 20 personen onder de bezielende leiding van Peter van Wely naar het fietspad. Het viel mij op, dat de meeste deelnemers geen lid waren van de NatuurGroep Zoetermeer, maar kennelijk via de krant op deze excursie waren afgekomen. Met het uitdelen van foldertjes van de NatuurGroep deed Peter z'n best

nieuwe leden te werven. Ondanks de dreigend grauwe lucht vielen er alleen wat spetters en was het niet koud. Voor we bij grens tussen het weidegebied en het Buytenpark aangekwamen, hoorden we al het fluiten van de tientallen smienten en zagen we kleine groepjes rond vliegen. Ook op het water zaten er vele tientallen, die geagiteerd door elkaar zwommen. Sommige smienten hadden kennelijk last van voorjaarskriebels, want een aantal mannen en vrouwen was al druk aan het baltsen.

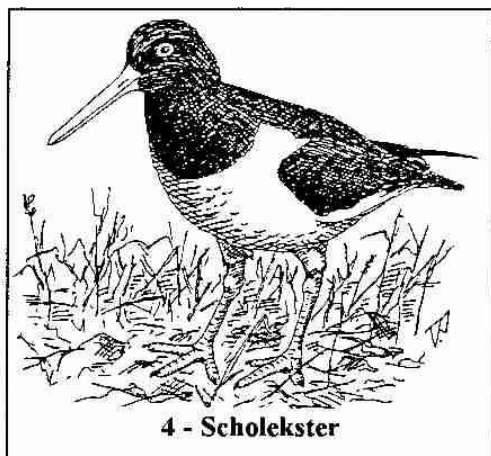
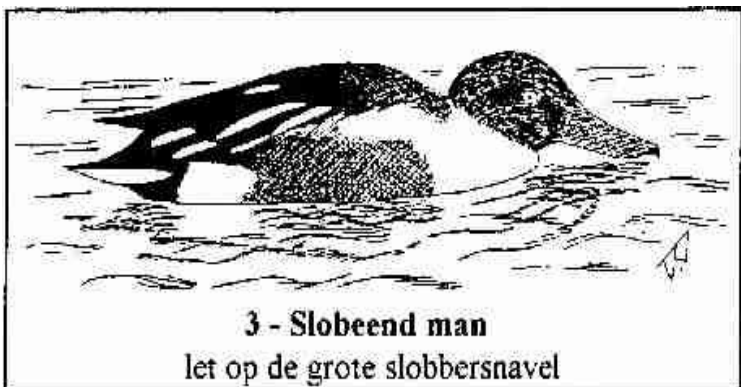
1 - Grutto

Tussen de smienten dreef een slobbeend. waarvan de supergrote slobbersnavel wat vreemd afstak tegen de opvallend korte snavel van de smieten, die net als bij de ganzen meer voor gras grazen dan voor slobberen wordt gebruikt. Verder zaten er nog een paar meerkoeten en futen in het water. Op de rand van het weiland, iets van het water af. zagen we tientallen scholeksters als een zwart-witte band op het groene gras. Daar vlak achter ontdekten we een grote groep grutto's, waarvan er soms een enkeling even opvloog om een eindje verder weer neer te strijken. Een paar keer lieten ze hun

heerlijke roep horen: gruuieto, gruuieto, gruuieto! In de verte buitelden een paar kieviten boven het weiland en vaag drong hun miauwende "kieoewiet" tot ons door. Een teken, dat - hoe koud en nat het ook nu nog is -de lente er langzaam maar zeker aankomt. Op het weiland staken een paar witte kapmeeuwen scherp af tegen het donkere groen. Met hun trappelende poten probeerden ze wormen naar boven te krijgen. Een blauwe reiger

vloog met trage vleugelslag voor ons langs. Een oeverloper scheerde met grote snelheid aan de overkant dicht over het water, passeerde de scholeksters en grutto's en verdween in een snelle vlucht laag over het weiland uit het zicht. De kinderen uit het gezelschap hadden inmiddels de houtrillen aan de andere kant van het pad ontdekt, en klauterden over de natte, spekgladde stammen.

Op verschillende plaatsen bleken er paddestoelen op het hout te groeien. Elvenbankjes en de Blauwe Gaatjeszwam overdekten hele stukken. Hier en daar groeiden Oesterzwammen, Paarse Korstzwammen en Zwavelkopjes tussen de groene tapijten van Dikkopmos. Tevreden met wat we hadden gezien, liepen we terug naar Snowworld. Vlak voor wij daar aankwamen, passeerden we een stel dood gereden padden, die de paddentrek van de laatste paar dagen niet hadden overleefd...

7 KENT U DE FITIS EN DE TJIFTJAF NOG NIET?

Ben Prins, Moerkapelle

Al sinds een paar weken roept er bij mij in de buurt ergens uit de bomen een tjiftjaf. Nog niet erg enthousiast, maar net genoeg om te laten weten, dat hij weer is teruggekeerd uit Zuid-Europa. Tjiftjaf, tjiftjaf klinkt het zo'n vier a vijf keer achter elkaar. Dan is kennelijk de pot met zangnoten op, want daarna kan het dier uren lang niets meer van zich laten horen. In deze periode van het jaar ben je er dus nooit zeker van, of de eigen tjiftjaf inmiddels terug is van weggeweest en misschien ergens in je tuin rondscharrelt, of dat je te maken hebt met een doortrekken die alleen maar terloops, als per ongeluk, z'n stem laat horen. Vaak zal je dit vogeltje in deze periode niet zien.

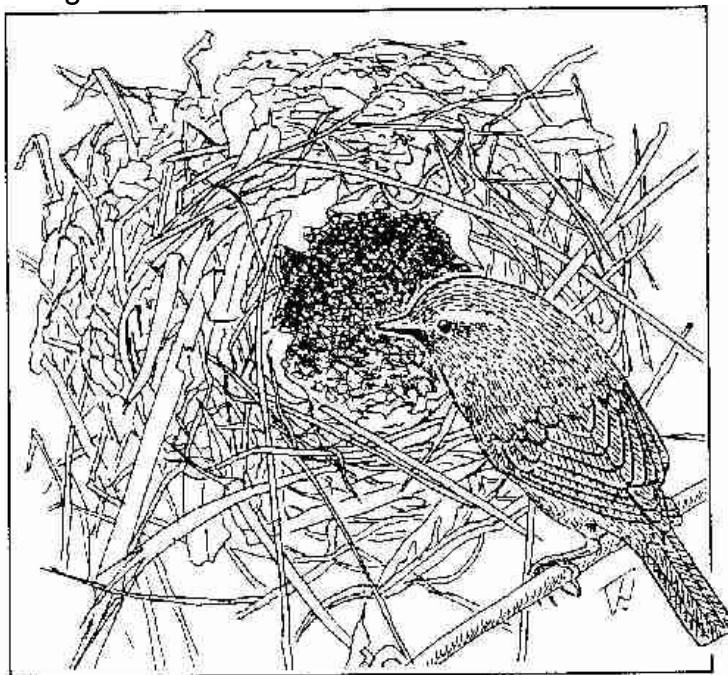
Een fitis in het voorjaar op een bloeiende elzentak

Stilletjes zoekt het dier naar de weinige kleine insecten, die het hebben gewaagd uit hun winter-schuilplaatsen te voorschijn te komen. En als je de tjiftjaf dan al eens ziet, zal je niet snel onder de indruk komen van zijn uitbundige kleuren. Het is een grauw, soms iets gelig vogeltje met een wat lichtere streep boven het oog. dat sprekend lijkt op z'n even grauwe en net zo kleine dubbelganger, de fitis. Deze tweede soort overwintert een flink stuk zuidelijker dan de tjiftjaf, en presteert het om met z'n kleine lijfje eerst in de herfst naar centraal of zelfs naar zuidelijk Afrika te trekken, om daarna aan het einde van de winter minstens 7000 km, soms meer dan

10.000 km, terug naar Europa te vliegen! Denkt u daar eens aan, als u deze kleine bolletjes van een paar gram vlees en botten rond half april massaal door uw omgeving naar noordelijker streken ziet trekken. Maar, zo vraagt u zich misschien af, als de fitis en de tjiftjaf zo veel op elkaar lijken, hoe weet ik dan met wie van de twee ik te maken heb? Inderdaad bestaan er geen doorslaggevende verschillen in kleur en verenkleed om de fitis en de tjiftjaf van elkaar te kunnen onderscheiden. Om het verschil vast te kunnen stellen moet u dan ook niet uw ogen. maar uw oren gebruiken. De tjiftjaf herhaalt namelijk eindeloos zijn eigen naam, terwijl de fitis steeds opnieuw een heel lieflijk, langzaam omlaag golvend liedje zingt, dat haast in gefluister eindigt. Als het diertje zich niet laat horen. maar zich alleen laat zien. kan zelfs de beste vogelaar u niet met zekerheid vertellen, met welke van de twee soorten u te maken hebt.

Toen ik aan het schrijven van dit stukje begon, vroeg ik mij opeens af, waarom ik eigenlijk in het late voorjaar en in de zomer in de tuinen om mij heen nooit een fitis zijn zachte liedje hoorde "lispelen". Wel waren er ieder jaar een paar tjiftjafs, verschillende heggemussen en een winterkoning aanwezig. Waarom dan geen fitis? Ik besloot daarom eens met onze goeroe Peter van Wely te bellen en hem te vragen, wat zijn ervaringen in Zoetermeer waren. En uit dit gesprek kwam het volgende beeld naar voren.

De vrouwtjes van zowel de tjiftjaf als de fitis zoeken beiden een nestelplaats in de dichte bodembegroeiing onder struiken. Bij de fitis bouwt het vrouwtje haar nest het liefst op de grond in een warrige pol gras, waarbij de grassprietten boven het nest op zo'n manier worden gerangschikt, dat er een soort dak boven het nest ontstaat. Is er geen flinke pol gras voorhanden, dan vlecht ze zelf een dicht, min of meer kogelrond nest met een ruim vlieggat aan de zijkant.

Tjiftjaf bij de ingang van haar kogelvormig nest

Mevrouw tjiftjaf zit liever een paar decimeter boven de grond. Haar nest hangt dan als een grofgeweven bolletje van takjes, grassprietten en blad, ook met een zijwaartse uitgang, in de onderste takken van een struik, verscholentussen hoog opgroeiende kruiden en grassen. Terwijl de tjiftjaf voor de plaats van het nest een vrij dichte plantengroei onder struiken uitzoekt, moet het struikgewas en de plantenbegroeiing voor de fitis heel wat uitgebreider en dichter zijn. En zulke grote, ruige struikenpartijen vindt je nauwelijks in of langs de stadstuintjes. Aan de andere kant verlangt de tjiftjaf wat verspreid staande bomen in z'n broedgebied, iets wat voor de fitis weer minder belangrijk is. Een opvallend verschil, vond Peter, is de voorkeur van de fitis voor wilgenbosjes. In het engels wordt de fitis dan ook 'willowwarbler', "wilgenzanger", genoemd. Het gevolg van dit verschil in nestplaatskeuze tussen de fitis en de tjiftjaf is, dat de tjiftjaf bij onze stadstuinen wel onder struiken, heggen en in kleine ruigtestukjes voldoende plekjes vindt voor het bouwen van een nest en de fitis niet. Dus zingt de tjiftjaf z'n tweetonig liedje ook in het voorjaar en in de voorzomer tussen onze huizen in de stad, en moeten we voor het beluisteren van het tere, melancholieke gezang van de fitis naar de parken.

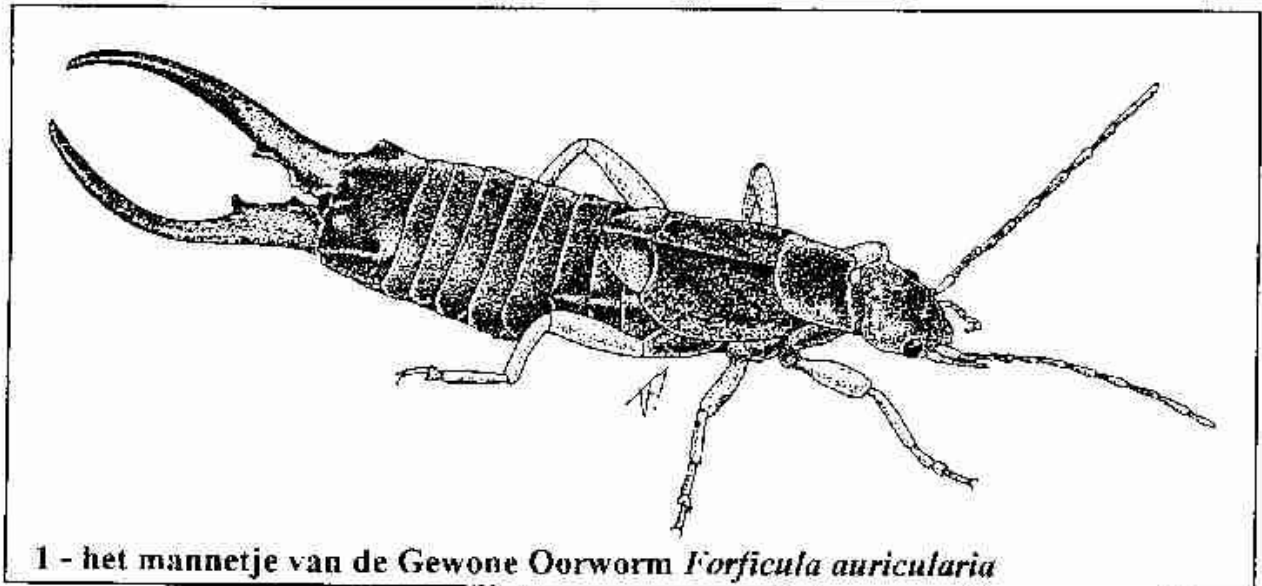
Maar als zo halverwege april de grote voorjaarsgolf van fitissen over west Nederland heen trekt, op weg naar het Europese noorden en oosten, dan zien we ineens tientallen fitissen tussen onze huizen en in onze parken. En dan, als u de oren goed open houdt, dan hoort u hier en daar het zachte liedje van de fitis, en ziet u misschien heel even het grauwe of gelige zangertje tussen de takken wippen. Succes!

8 OORWORMEN ZIJN GEEN WORMEN

Ben Prins, Moerkapelle

Hebt u ooit een worm met poten gezien? Nee toch! Hoe hebben de mensen van vroeger dan ooit een oorworm een oorWORM kunnen noemen Iedereen ziet toch direkt, dat deze lichtschuwe diertjes op zes pootjes er zo snel mogelijk van doorgaan om de duisternis weer op te zoeken? En deze zes pootjes geven aan, dat de oorworm per definitie geen worm ken zijn, maar een echt insect. Daarover is geen twijfel mogelijk!

En dan dat OOR van OORworm. Bent u ooit iemand tegen gekomen, die uit eigen ervaring kon vertellen, dat er een oorworm in een van de oren was gekropen? Ik ben er van overtuigd, dat u zo iemand nooit zult ontmoeten. Want zelfs als een oorworm bij vergissing een oor binnen loopt, zal het dier al snel de fout ontdekken en direkt omkeren. Vóór u kunt reageren, is de oorworm al uit uw oor verdwenen. Een volkomen verkeerde naam dus voor een diertje, dat niets met wormen en niets met oren te maken heeft. De duitse naam "Zangentrager" is veel beter. Want een achterlijf stang, zoals de oorworm die bezit, heeft nog maar één andere diergroep. Maar "tangdrager" zal wel nooit een officiële nederlandse naam worden

1 - het mannetje van de Gewone Oorworm *Forficula auricularia*

Een liefhebber van vocht en duisternis

Oorwormen zijn echte nachtdieren, die overdag wegkruipen onder afgevallen blad, stukken hout en stenen, maar ook gevonden kunnen worden achter boomschors, in bloemknoppen of in overrijp fruit. In feite verschuilen oorwormen zich op allerlei plaatsen, waar het donker is en voldoende vochtig. Alleen op die plaatsen zijn ze er zeker van, dat ze niet zullen uitdrogen. Het liefst verblijven ze in een omgeving, waar de luchtvochtigheid zo tussen de 70 en 90 % ligt. Als de luchtvochtigheid maar voor enkele dagen beneden de 35 % daalt, betekent dit voor de oorworm onherroepelijk de dood. Dit is dan ook de reden, waarom wij oorwormen net als pisbedden zo vaak overdag met hun platte lijf tussen vochtige oppervlakken weggekropen vinden. Aan de andere kant kan het best gebeuren, dat u in het voorjaar of vroege zomer bij nevelig weer overdag oorwormen ziet rondlopen of op de bladeren ziet zitten. Dat is dan een teken, dat de lucht zó vochtig is, dat de oorworm er zelfs overdag niet bang voor hoeft te zijn te zullen uitdrogen.

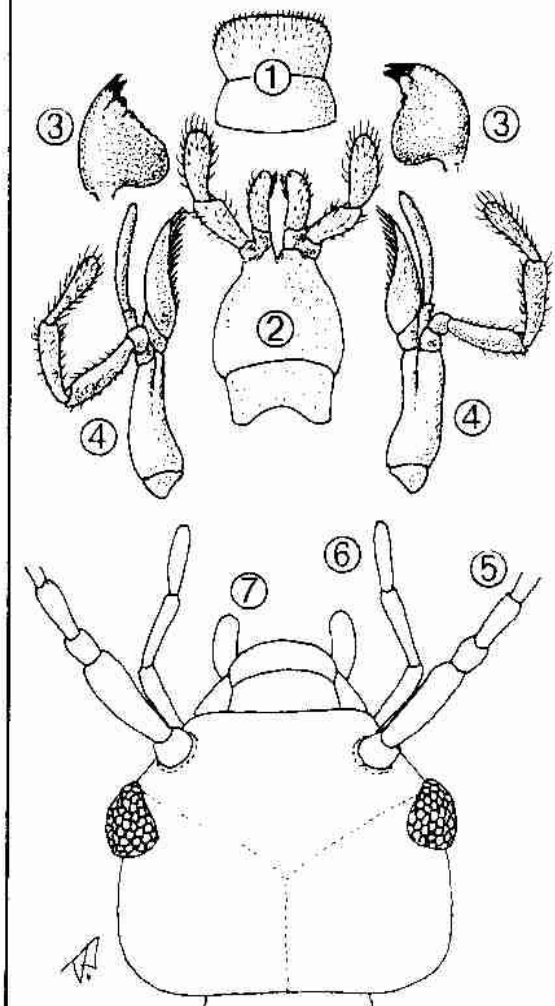
Van Kop

In verband met z'n verborgen, nachtelijke leefwijze zijn de ogen van een oorworm niet al te best ontwikkeld. Het samengestelde oog bevat bij de Gewone Oorworm niet meer dan 270 vrijwel ronde, kleine facet-oogjes (ommatidia). Alhoewel een oorworm snel op bewegingen reageert, zal het dier z'n omgeving maar wazig kunnen zien. De ogen spelen dan ook tijdens z'n hele leven een ondergeschikte rol.

Veel belangrijker zijn de twee voelsprietten voor op de kop, waarmee de omgeving wordt afgetast. Hiermee kan de oorworm vaststellen, of de ondergrond geschikt is om overheen te lopen, kan hij meten of de luchtvochtigheid in orde is, kan hij een partner vinden, en kan hij de aanwezigheid van voedsel vaststellen.

Het echte testen van het voedsel wordt gedaan met de lip- en kaaktasters. Meestal kiest de oorworm als voedsel half vergaan plantenmateriaal uit, of graast hij algen en schimmels weg. Maar niet zelden vergrijpt vooral de Gewone Oorworm zich aan jong, mals groen, waardoor deze zo nu en dan in de groenteteelt schadelijk kan worden. Ook eet de Gewone Oorworm het stuifmeel op uit bloemen en mals, met als gevolg, dat in jaren met veel oorwormen de maiskolven zich slecht ontwikkelen. De oorworm beperkt zich bij het eten niet alleen tot planten. Ook dierlijk voedsel wordt gebruikt. Vaak zal het hierbij gaan om dode dieren, maar tijdens het afgrazen van planten worden bladluizen en hun zoetige uitwerpselen met graagte gegeten. En zo heeft de oorworm, naast een schadelijke, ook een nuttige kant!

De kaken van een oorworm steken, zoals bij vrijwel alle insecten, buiten de kop uit. Ze zijn in geen enkel opzicht gespecialiseerd. Ze bestaan uit een aantal grove en fijne messen, soms met zaagsnede, waarmee het voedsel in kleine brokjes wordt verdeeld. Het is de taak van de boven- en onderlip om te zorgen, dat de etensbrokjes niet naar buiten vallen, maar in de mond blijven, om dan via de slokdarm naar het spijsverteringskanaal te worden vervoerd.

2 - De kop en monddelen van de Gewone Oorworm

1 - Bovenlip

2 - Onderlip met liptasters

Boven- en onderlip zorgen er voor, dat het eten tijdens het fijn maken niet uit de mond kan vallen.

3 - Bovenkaken

4 - Onderkaken met kaaktasters

Met de kaken wordt het voedsel in kleine stukjes gesneden. Het voedsel kan niet worden gekauwd, want een oorworm heeft geen maalkaken.

5 - Voelsprietten

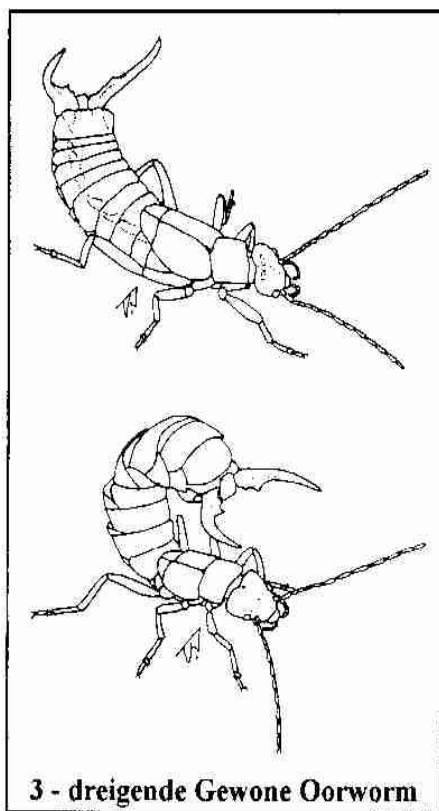
6 - Kaaktasters

7 - Liptasters

Met kaak- en liptasters "proeft" de Oorworm eerst het voedsel, of het eetbaar is.

.... tot Staart

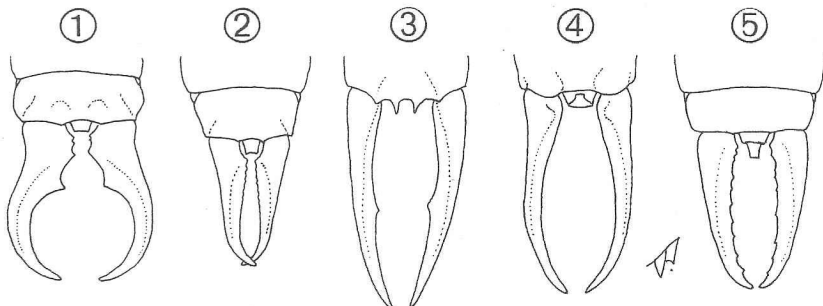
Het lichaam van een oorworm is nog al plat en uiterst soepel (afbeelding 1). Pakje zo'n dier tussen duim en wijsvinger, dan kronkelt het heen en weer als een worm! Misschien dat de oorworm door deze gewoonte z'n verkeerde naam *oorworm* heeft gekregen. Bovendien dreigt het dier daarbij met z'n achterlijf stang en probeert hiermee z'n belager te knijpen en te verjagen (afbeelding 3). Dit angstaanjagende gedrag stelt tegenover de mens eigenlijk niets voor. Een "kneep" met zo'n achter-lijfstang dringt niet door onze dikke huid heen. We voelen het zelfs nauwelijks. Toch schrikken mensen er kennelijk van, als een oorworm uit zelfverdediging de wijd open tang naar hun toe keert. Een dreigende Zand-oorworm, *Labidura riparia*, haalde hierdoor zelfs de frontpagina van de Telegraaf van 8 augustus 2000 onder de sensationele titel "*Schorpioenen op Veluwe ontdekte*" (zie de Nieuwsbrief van EIS Nederland, nr.31, p. 18) Toen iemand een bierflesje op het Hulsthorster Zand optilde, bleek er een Zandoorworm onder verborgen te zitten,

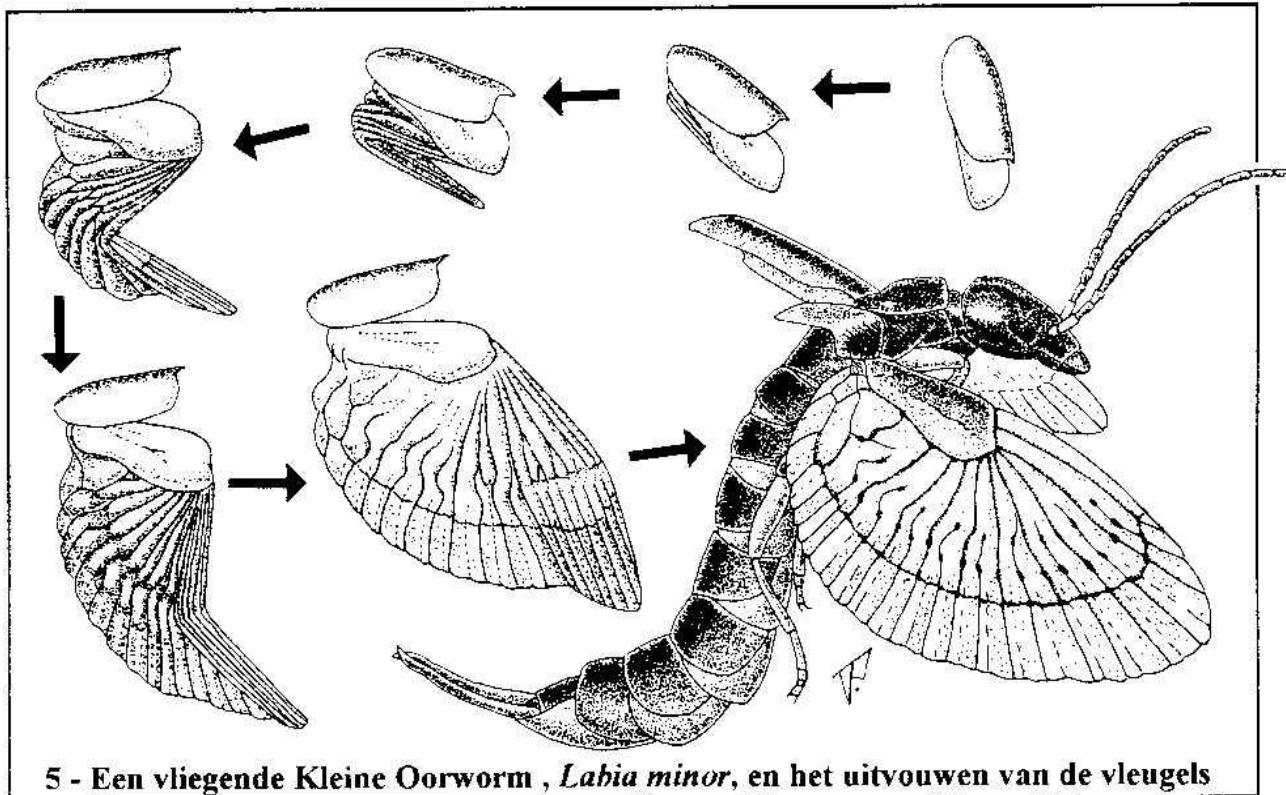
een grote, tot ruim 3 cm lange soort, die ondermeer voorkomt op zandverstuivingen. Met een ver over de rug uitgestoken achterlijfstang zag dit dier er angstaanjagend uit. Een schorpioen! werd er geroepen. En dit exemplaar was niet de enige! Aan de sporen te zien, zaten er tientallen. misschien wel honderden schorpioenen! Levensgevaarlijk Bij Staatsbosbeheer dacht men aan dieren, die door een terrariumhouder waren uitgezet. Bij Natuurmonumenten, door wie het Hulsthorster Zand wordt beheerd, gaf men geen commentaar. Terecht! Al die opschudding om een onschuldige oorworm! De vorm van de achterlijfstang is bij de mannen van de vijf Nederlandse soorten oorwormen zo duidelijk verschillend, dat ze samen met de aan- of afwezigheid van vleugels als soortkenmerk kan worden gebruikt. Bij de vrouwen zijn de verschillen tussen de tangen minder opvallend en steunt de herkenning zwaarder op andere kenmerken. Bij enkele soorten oorwormen, zoals onder andere bij onze Gewone Oorworm, kan de vrouw direct van de man worden onderscheiden door de heel andere vorm van de achterlijfstang, waarbij beide helften in rust vrijwel evenwijdig tegen elkaar aan liggen. Zie afbeelding 4, figuur 1 en 2.

4 - aan de tang herkent men de oorworm

- 1 - Gewone Oorworm, man
- 2 - Gewone Oorworm, vrouw
- 3 - Zandoorworm, man
- 4 - Kortschildoorworm, man
- 5 - Kleine Oorworm, man

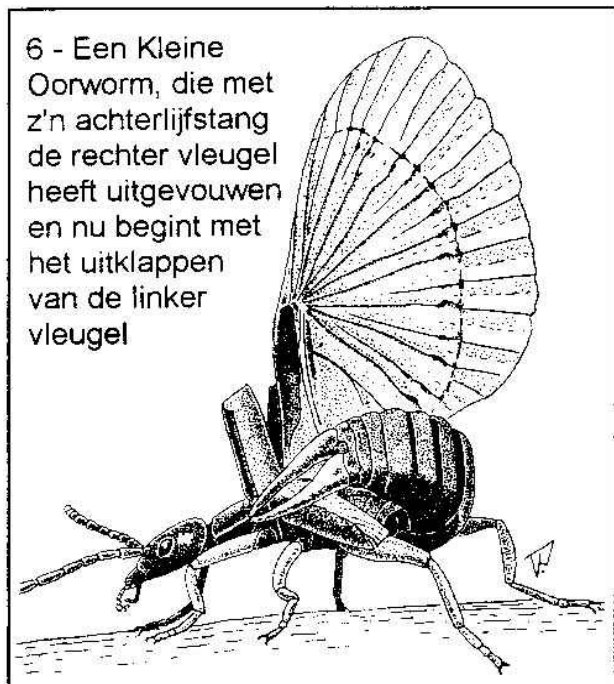

Dan maar de lucht in?

Onder de twee dekschildjes van het borststuk ligt een wonder van techniek verscho-
len: de achtervleugels. Als u kijkt naar afbeelding 5, zult u zien hoe geweldig kunstig
die grote vleugels zijn opgevouwen om ze onder de kleine dekschildjes, de restanten
van de twee voorvleugels, weg te kunnen bergen. Eén keer worden de vleugels om
hun lengteas omgeslagen.

Daarna worden ze als een waaier ingeklapt
en liggen er op sommige plaatsen maar liefst
40 lagen uiterst dun vleugelvlies over elkaar,
tegen beschadigingen prachtig beschermd
onder de verharde vleugelwortel en het stijve
dekschild! Onbekommerd kan de oorworm nu
met z'n lenige lichaam over de grond tussen
plantenresten rondscharrelen op zoek naar
voedsel, of in de bodem
een gang uitgraven om te overwinteren.
Maar deze winst aan bewegingsvrijheid
vraagt wel een prijs! Het uitklappen van de
vleugels kost nogal wat tijd en moeite. De
Kleine Oorworm, *Labia minor*, is de enige
oorworm uit ons land, die veel vliegend wordt
waargenomen. Ze komen in de
avondschemer nog wel eens af op brandende
lantarenpalen en verlichte vensters.

Maar om te kunnen vliegen moet de oorworm eerst de vleugels voorzichtig uitspreiden, waarbij de achterlijfstang als pincet wordt gebruikt om eerst de ene en dan de andere vleugel beetje bij beetje uit te klappen en strak te trekken (afbeelding 6). Een langdurig en omslachtig proces! Het is niet verwonderlijk, dat andere soorten gevleugelde oorwormen niet graag op de vleugels gaan. Het heeft heel wat jaren geduurd, voordat de wetenschappers er zeker van waren, dat onze Gewone Oorworm inderdaad kan vliegen, zo weinig zin heeft deze soort er in om de lucht in te gaan. Ook is het niet vreemd, dat twee van de inlandse oorwormen zelfs geen vleugels meer bezitten. Wat heb je tenslotte aan vleugels, die je toch niet gebruikt!

Een zorgzame moeder

In de zomer en vroege herfst is de Gewone Oorworm een gezelligheidsdier. In deze periode vinden we overdag soms grote groepen bij elkaar gekropen in hun schuilplaatsen. Tegen de winter vallen deze gezelschappen uiteen en zoeken de verschillende exemplaren ieder voor zich een overwinteringsplekje op. Tot aan die tijd heerst er groepssex en paren mannen en vrouwen willekeurig met elkaar. Maar tegen de winter verandert dit gedrag. Vaak volgt dan een vrouwtje een mannetje in zijn zelfgegraven winterverblijf. Als het voorjaar nadert, paren beide partners verschillende malen met elkaar, tot het vrouwtje begint met het leggen van de eieren en zij het mannetje resoluut uit het hol verjaagt. Voor hem zit het leven er op....

7 - Het vrouwtje van de Gewone Oorworm bewaakt en belikt haar legsel in een speciale ondergrondse broedkamer
naar F. Schaller, 1962 - Die Unterwelt des Tierreiches, fig. 48

Het vrouwtje brengt de eieren, meestal tussen 40 en 50 stuks, tot een hoopje bijeen en belikt ze regelmatig om verontreinigingen te verwijderen. Eieren, die niet schoon worden gelikt, beschimmelen snel en gaan verloren. Mocht dit gebeuren, dan is het vrouwtje in staat om zonder bevruchting een nieuw stel eieren te leggen. Na twee tot acht weken, afhankelijk van de temperatuur, kruipen de bleke larven uit de eieren. Larven, die te ver van het moederdier weglopen,

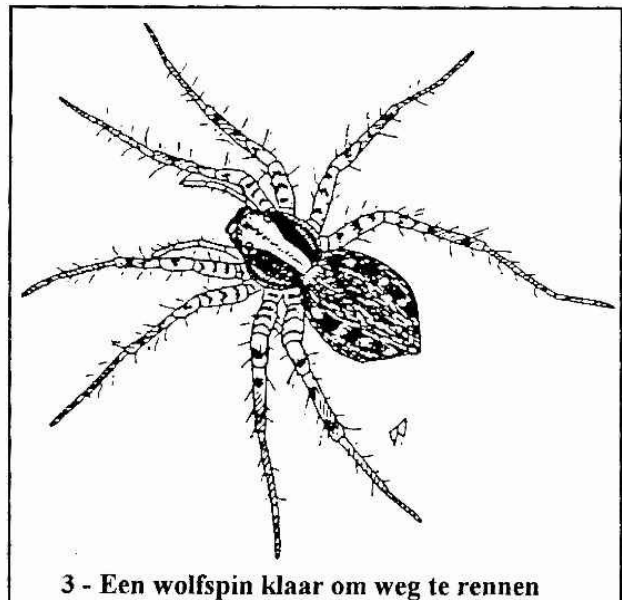
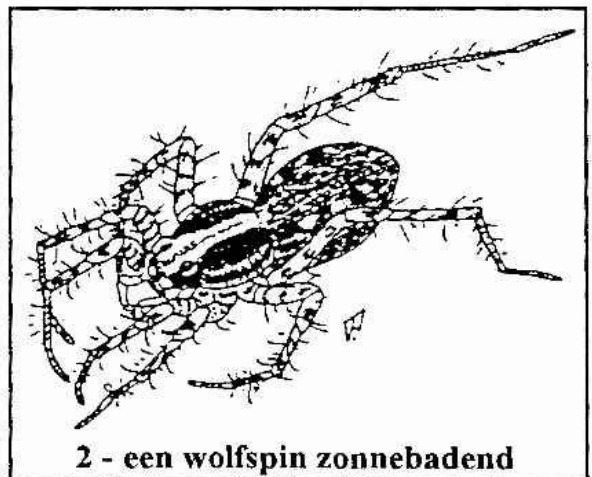
worden door haar weer teruggebracht. Net zoals ze de eieren fel tegen in-dringers verdedigde, treedt ze nu op tegen iedere vijand, die haar jongen kan bedreigen. De jongen worden in de eerste periode van hun bestaan nog door het vrouwtje gevoed. Maar al snel neemt bij het vrouwtje de neiging af haar jongen te voeden en te verdedigen tegen gevaar. Mocht het moederdier in deze periode overlijden, dan wordt ze door haar jongen opgegeten. Dit klinkt wreed, maar de natuur probeert op haar manier altijd zo zuinig mogelijk met haar energiebronnen om te gaan. Heel anders dan wij mensen! De jongen gaan nu zelfstandig op zoek naar voedsel en sluiten zich aan bij dieren van andere nesten tot slaapgemeenschappen. Na vier of vijf maanden zijn ze volgroeid, paren, zorgen voor nageslacht, en overlijden in het volgende voorjaar.

9 WOLVEN IN UW TUIN! Ben Prins, Moerkapelle

U zult ze vast wel eens gezien hebben. Kleine grauwe kriebelbeestjes, die razend snel over onbegroeide stukjes in uw tuin rennen op zoek naar prooi: wolfspinnen! Vooral op een mooie lentedag zijn ze actief. Tenzij ze als echte zonanabidders dicht bij de grond heerlijk zitten te zonnen. Engerds, zult u zeggen. Dan nodig ik u hierbij uit, om deze volkomen ongevaarlijke spinnetjes eens diep in hun grote ogen te kijken en te ontdekken, hoe nuttig en interessant deze wolven in uw tuin zijn.

Ontspannen in de lentezon

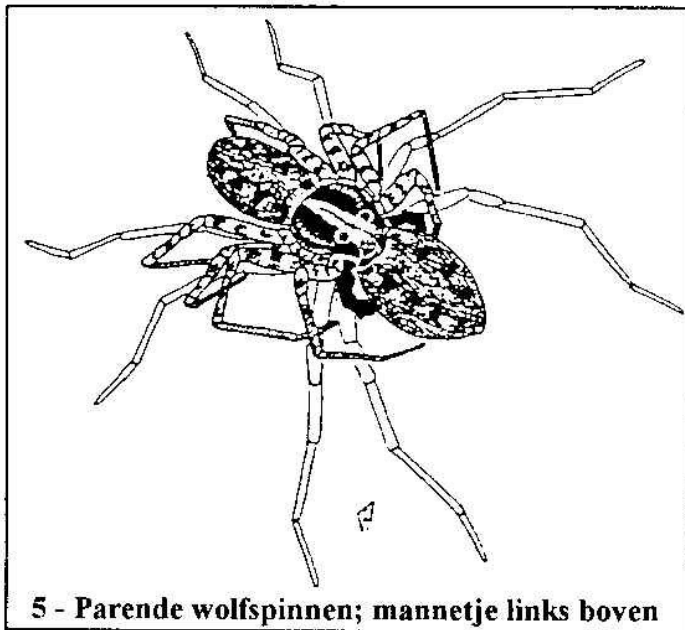
Die wolfspinnen in uw tuin lijken niet bepaald uitbundig getekend. Op het eerste gezicht zien ze er nog al saai uit. Maar dat is schijn. Bekijkt u ze maar eens van wat dichterbij. Bij wijze van spreken met uw neus er boven op. U zult dan wel door de knieën moeten gaan en goed uitkijken, want ze hebben u met hun grote ogen zo in de gaten. Even een verkeerde beweging, en ze zijn in de begroeiing verdwenen. Voorzichtig dus en zorg er voor, dat uw schaduw niet per ongeluk over hun heen glijdt, want dan zijn ze vertrokken. Let dan ook eens op een exemplaar, dat de voorste vier poten naar voren gekromd tegen het lichaam aanhoudt, waarbij de laatste twee vrijwel recht naar achteren zijn gestrekt (afb. 2). Deze wolfspin gaat helemaal op in het zonnebad en is als het ware in trance. Zo'n spin laat zich veel beter benaderen, dan eentje, die met alle acht poten uitgespreid klaar zit om direkt weg te wezen (afb. 3). Op zo'n korte afstand valt het op, dat bij een spin de kop en het borststuk met elkaar vergroeid zijn, net als bij kreeften en schorpioenen. Midden over het borststuk loopt bij deze wolfspin van de ogen tot aan het achterlijf een duidelijke, lichte streep, aan weerskanten afgegrensd door een donkere baan.

Deze twee bijna zwarte banen zetten zich over het achterlijf voort als een wit-zwart geblokte band. Ook de acht poten zijn licht-donker getekend.

Mannen met bokshandschoenen

Als we goed kijken, zien we voor aan de kop twee sterk behaarde tasters, die wat hun bouw betreft veel lijken op gekrompen poten. In het voorjaar zijn deze tasters bij de volwassen mannetjes diepzwart gekleurd en sterk opgezwollen. Ze hebben dan wel wat weg van een paar bokshandschoenen. Deze opvallende knotsvormige uiteinden hebben dan ook een bijzondere bedoeling: het zijn de werktuigen, waarmee het mannetje zijn liefde aan het vrouwtje kenbaar maakt en waarmee hij met haar paart. De grote ogen voor op de kop van een wolfspin geven al aan, dat het zicht bij deze spinnen een belangrijke rol speelt. Maar niet alleen bij het vinden en vangen van prooi worden deze grote ogen gebruikt. Ook voor het slagen van een huwelijksaanzoek zijn ze onmisbaar. Het gaat er dan om, of het vrouwtje de gebarentaal van haar vrijer ziet en herkent.

Iedere soort wolfspin heeft z'n eigen karakteristieke gebarentaal. Met de zwarte, goed zichtbare tasters seint het mannetje in het voorjaar zijn liefdesboodschap naar het vrouwtje (afb. 4). Afwisselend gaan links en rechts de tasters schokkend omhoog en omlaag, waarbij soms de voorpoten en het achterlijf als in extase meetrillen. Alleen een boodschap van haar eigen soort zal door het vrouwtje worden begrepen. Ieder ander mannetje wordt onherroepelijk verjaagd. Valt de vrijer bij mevrouw in de smaak, dan volgt al snel de paring. Het mannetje komt hoog op de poten bijna dansend tot dicht voor het vrouwtje. Hij stapt dan voorzichtig over haar heen, tot zijn kop op haar achterlijf rust (afb. 5).

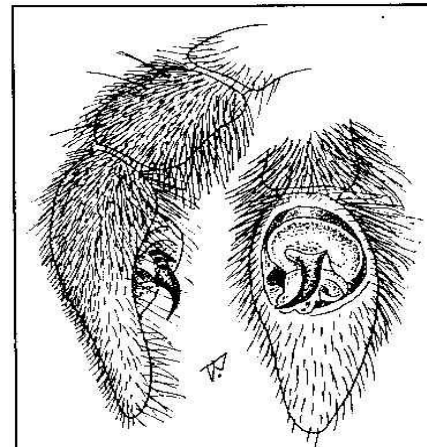
Nu volgt er iets merkwaardigs, waarbij de tasters opnieuw een belangrijke rol spelen. Vóór het mannetje op zoek ging naar een passende partner, had hij eerst een klein, slordig webje geweven. Eigenlijk zijn het alleen maar een paar warrige spinseldraden. Hierop werd voorzichtig een druppeltje sperma uit het achterlijf afgestreken, dat daarna beurtelings met de knotsvormige uiteinden van de tasters werd opgezogen.

Die verdikte tasters seinen dus niet alleen het huwelijksaanzoek, maar dienen ook voor de bevestiging er van! Ze zijn omgevormd tot de pa-ringsorganen van een volwassen spinnenman (afb. 6). Over het vrouwtje heengebogen worden de tasters een voor een bij het vrouwtje ingebracht en leeggepompt in haar zaadreservoirs. Een procedure, die heel wat tijd kan kosten.

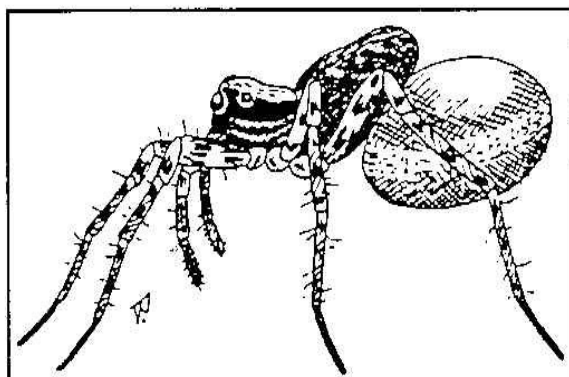
Zorg voor het nageslacht Als de eieren bij het vrouwtje volgroeid zijn, weeft ze een rond matje. Hierop legt zij een bolletje bevruchte eitjes. Dan spint ze over het eierbolletje een tweede matje, hecht de zijkanten van beide matjes goed aan elkaar en bijt de steundraadjes los.

Ze neemt het pakketje tussen haar achterpoten en overdekt het al draaiend met een nieuwe, veel dichtere en stevigere spinsellaag. Als ze hiermee klaar is, strijkt ze het bolletje met haar kaken, poten en lichaam mooi glad. Nu wordt het dofglanzende eierpakket aan de spintepels vast gehecht en moeiteloos ook tijdens de jacht megedragen (afb. 7). Maar haar taak als moeder is hiermee nog niet ten einde. Afhankelijk van het weer komen de eitjes na drie of vier weken uit. Zodra het vrouwtje dit merkt, maakt ze de zijkanten van de spinselcocon wat losser, zodat de jonge spinnetjes meer ruimte krijgen. Dan vervellen de spinnetjes voor de eerste

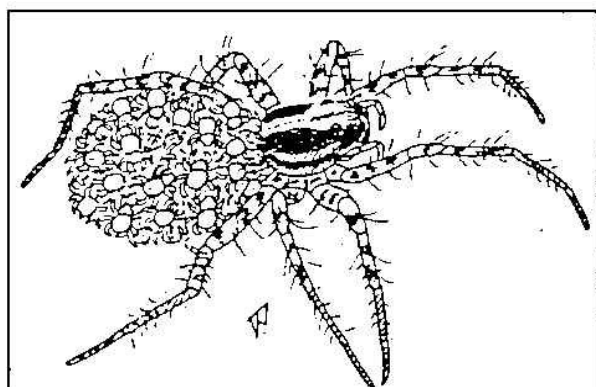
en laatste keer binnen het beschermende omhulsel van zijde. Het vrouwtje maakt nu de zijkant wat verder open om de jongen de gelegenheid te geven naar buiten te komen. Via een van de achterpoten klimmen ze als kleine kriebelbolletjes tot boven op haar achterlijf. Als de laatste pasgeborene uit de cocon op haar rug is gekropen, ziet het vrouwtje er uit als een vreemdsoortige druiventros (afb. 8). Ze laat nu de nutteloze cocon achter en wandelt met haar kinders er van door. Pas na een dag of zes, zeven na hun eerste vervelling laten de jonge spinnetjes een voor een los en beginnen een zelfstandig leven.

6 - Een taster van een wolfspinnenman met het copulatieorgaan en spermapomp van opzij en van onderen gezien

7 - Vrouwtje van de wolfspin met eierpakket

8 - Vrouwtje van de wolfspin bedekt met pas uit de spinselcocon gekropen jongen

De jonge spinnetjes trekken de wereld in Op deze merkwaardige wijze verspreidt moeder natuur de jonge wolfspinnen over een groter gebied, zodat deze mini-wolven geen gevaar voor elkaar gaan vormen. Het zijn tenslotte, hoe klein ook, niets onziende rovers. En mocht deze manier van verspreiden nog niet voldoende zijn, dan klimmen de spinnetjes bij wat wind langs grasstengels of takjes omhoog, laten een spinseldraad in de wind wegwaaien en zweven als super-lichtgewicht-vliegers naar een onbekende bestemming (afb. 9).

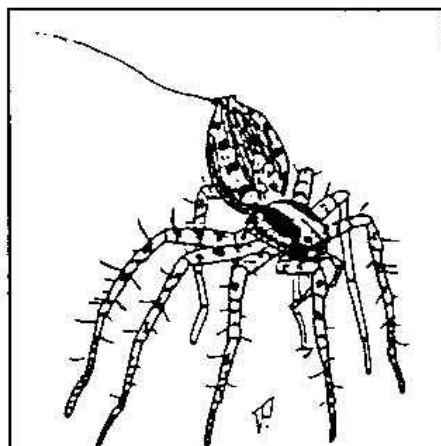
Als moeder wolfspin nog niet te oud is, herhaalt zij het eierleggen in het zelfde jaar nog een of twee keer. Voor de bevruchting van de eieren gebruikt ze het zelfde sperma uit haar spermareservoir, dat ze voor de bevruchting van haar eerste legsel heeft gebruikt. en dat ergens in het voorjaar door mannetjes werd gevuld, die nu al vele weken geleden zijn gestorven.

Het vrouwtje zal op haar beurt het najaar niet overleven. Maar haar nakomelingen, volgegeten en veilig weggekropen tegen de winterse kou, kruipen, als de vroege voorjaarszon de bodem weer opwarmt, te voorschijn. Nu kan de levenscyclus van de wolfspin van voren af aan beginnen in een eindeloze herhaling.

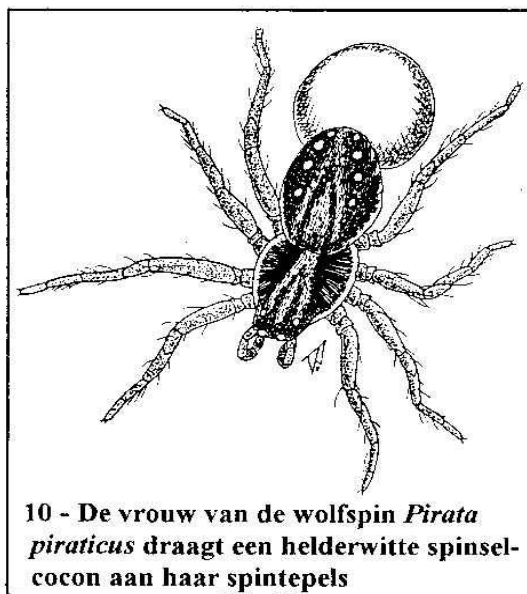
Er zijn heel wat soorten wolfspinnen Het levensverhaal, dat ik hiervoor heb verteld, slaat niet alleen op de meest algemene soort van de Kleine Wolfspinnen, *Pardosa lugubris*, maar geldt ook voor heel wat van de ongeveer 40 leden van deze familie, die in Nederland kunnen worden gevonden. Bij de directe familieleden van de gewone wolfspin dragen de vrouwtjes een spinselcocon aan hun spintepels, die altijd een grijsblauwe tot bruinige kleur heeft. In een vochtige omgeving, bij voorbeeld in de buurt van slootranden en vijvers of rond moerassen, vinden we een andere groep Kleine

Wolfspinnen, waarvan de vrouwtjes een witte eiercocon meeslepen. Vooral tegen een donkere achtergrond vallen deze "bewegende piepschuimbolletjes" geweldig op, terwijl het donker gekleurde vrouwtje nauwelijks te zien is (afb. 10). Een ander opvallend kenmerk is, dat ze even snel over het land als over het water kunnen lopen.

Kijkt u daarom in uw tuin, of waar u zich ook bevindt, eens uit naar die kleine wolven, die in het voorjaar en vroege zomer overal te vinden zijn, en geniet van hun interessante levenswijze.

9 - Een jonge wolfspin klaar om aan een spinseldraad het luchtruim te kiezen

10 - De vrouw van de wolfspin *Pirata piraticus* draagt een helderwitte spinselcocon aan haar spintepels

BUITEN DE AFDELING

Veel acties en bewoners initiatieven rond het Stadsnatuurplan

Meer natuur in de buurt

Het Stadsnatuurplan bestaat inmiddels twee jaar. De gemeentelijke dienst natuur- en milieueducatie werkt op wijkniveau aan het Stadsnatuurplan en probeert samen met bewoners meer natuur in de buurt te brengen.

Bewoners initiatieven

In diverse wijken hebben informatieavonden plaatsgevonden. Inmiddels zijn er op twintig plekken binnen Zoetermeer bewoners met het groen in de buurt op een natuurvriendelijke manier aan de slag gegaan. Op verschillende plekken zijn planten en struiken aangeplant die vogels, vlinders en andere insecten lokken. Er zijn nestkasten opgehangen en boomstammetjes neergelegd om dieren een schuilplek te bieden. Ook zijn bessenstruiken en kruiden aangeplant en is een plukweide ingezaaid. Niet alleen bewoners doen mee. Inmiddels is er in Meerzicht ook een kerk gestart met de aanleg van een symbolische plantentuin en heeft een kinderopvang een zintuigentuin gemaakt.

Activiteitenprogramma's in de wijk

Elk jaar wordt samen met de natuur- en milieuorganisaties een activiteitenprogramma in de wijk opgezet. De afgelopen twee jaar hebben in diverse wijken maandelijks excursies plaatsgevonden over vogels, wilde planten, insecten, egels, gierzwaluwen, water, vruchten en paddestoelen. Zo zijn inmiddels veertien excursies gehouden met in totaal 160 deelnemers.

Daarnaast wordt elk jaar samen met Groei en Bloei de 'natuurlijke tuin' manifestatie in het Stadshart georganiseerd.

Folders

De afgelopen twee jaar is ook gewerkt aan voorlichtingsmateriaal. De folder 'natuurvriendelijk tuinieren' met tips om de tuin natuurvriendelijker te maken is hier een voorbeeld van. Met dit onderwerp is ook een tentoonstelling gemaakt. Er is een aparte tentoonstelling verschenen met als thema 'water in de tuin' en er is een folder gemaakt over 'natuur in de wijk Meerzicht'. Deze folder laat de bewoners kennismaken met de natuur in hun eigen woonomgeving. Tot slot is er een folder uitgebracht over 'natuur in de buurt'. Daarin staan de mogelijkheden die bewoners hebben om met het groen in de buurt aan de slag te gaan.

Prijsvraag

Om het realiseren van meer en betere natuur in de buurt te stimuleren wordt elk jaar een prijsvraag van het Stadsnatuurplan uitgeschreven. Bewoners, scholen en verenigingen kunnen een plan indienen om samen de natuur in de buurt te bevorderen. De winnaar van dit jaar is de Margrietschool in Buytenweg en De Leyens met een plan om stukjes groen rondom de school opnieuw in te richten. Een deel wordt als de Torteltuin van Pluk van de Petteflet aangeplant. Er komt een vlinder- en vogeltuin en er verschijnen bessen en kruiden.

De inzending 'Vogels onder dak' was een winnaar van de stimuleringsprijsvraag in 1999. Deze actie met als doel meer broedgelegenheid voor vogels te creëren is inmiddels uitgegroeid tot een groot succes.

Er is o.a. contact geweest met woningbouwvereniging De Goede Woning, waardoor renovatiewerkzaamheden in Meerzicht tijdelijk zijn stilgelegd omwille van broedende vogels en na de zomer zijn hier mussen- en zwaluwpannen geplaatst.

In juli vond een drukbezochte excursie plaats die werd ingeleid met een film in het buurthuis "Kom Op".

Op 2 september van het afgelopen jaar gaf wethouder Heidema onder belangstelling van zo'n dertig bewoners het startsein voor de plaatsing van mussen- zwaluwpannen op particuliere woningen. In totaal hebben zich ruim 60 bewoners opgegeven voor het plaatsen van nestpannen op hun dak. Vooral in het Dorp waren de reacties enthousiast.

Verjaardagskalender

Tot slot zijn de columns van Marit uit het streekblad op een verjaardagskalender uitgebracht. Deze kalender en de folders zijn gratis te verkrijgen bij de De Soete Aarde, balie van het Stadhuis en de wijkposten in de verschillende wijken.

DATA

11 KALENDER

Apr. 2001	Tijd	Activiteit	Plaats (verzamelen)	Kosten	Organisatie
vrijdag 13 april	10.00	Prielengebied Noord-Aa Henk van Bilsen	Boerderij 't Geertje, Geerweg 7, Zoeterwoude	vrijwillige bijdrage	Bomen Overleven opgeven 079 3213591
dinsdag 24 april	19:00	inventariseren van de poldertuinen en een deel van het Balijbos	bij de poldertuinen	geen	Planten-Werkgroep
zondag 21 april	11.00	Landgoed 'De Witten-burg' in Wassenaar Jos Orleans	ingang Zijdeweg	vrijwillige bijdrage	Bomen Overleven
Mei. 2001	Tijd	Activiteit	Plaats (verzamelen)	Kosten	Organisatie
zaterdag 5 mei	11.00	park 'De Paauw' in Wassenaar Jos Orleans	Raadhuis 'De Paauw', Raadhuislaan, Wassenaar	vrijwillige bijdrage	Bomen Overleven
vrijdag 10 mei	10.00	Vaarexcursie Noord-Aa-gebied Henk van Bilsen	het Geertje, Geerweg 7, Zoeterwoude	vrijwillige bijdrage	Bomen Overleven opgeven 079 3213591
zaterdag 12 mei	13.00	Stadsmensen op het boerenland Jan van Santen	Maisboerderij J. van Santen. Meerpolder 13, wijk 17, Zoetermeer	vrijwillige bijdrage	Bomen Overleven
dinsdag 15 mei	19:00	brede orchis tellen, Buy-tenpark en het Noord-Aa gebied	Westpunt fiets meenemen	geen	Planten-Werkgroep
zondag 20 mei	11.30	natuurexcursie naar het Westerpark Peter van Wely	Westpunt tegenover de natuurtuin in het Westerpark	geen	NatuurGroep Zoetermeer
zaterdag 26 mei	10.00	kinderexcursie Noord-Aa-gebied Dianne Spruijt	't Geertje, Geerweg 7, Zoeterwoude	vrijwillige bijdrage	Bomen Overleven opgeven bij Dianne, 070 3542793
zondag 27 mei		Bieslandse Bos Kees van der Tak, Pon Ruiter	Snow World per auto	f4,-	Bomen Overleven opgeven bij Kees, 079 3434032

Jun. 2001	Tijd	Activiteit	Plaats (verzamelen)	Kosten	Organisatie
zondag 10 juni	14.00	orchideeën-excursie naar de polderdertuinen in Rokkeveen Evelien van den Berg	kinderboerderij de Balijhoeve	geen	NatuurGroep Zoetermeer
Jul. 2001	Tijd	Activiteit	Plaats (verzamelen)	Kosten	Organisatie
zondag 8 juli	14.00	waterplanten en water-dieren in het Westerpark Ben Prins	Westpunt tegenover de natuurtuin in het Westerpark.		NatuurGroep Zoetermeer

12 Namen

REDACTIE

KWARTAALBERICHT

Taeke M. de Jong (3516599)

Marsmanhove 2 2726 CM

Zoetermeer

Email T.M.dejong@bk.tudelft.nl

Kopij kan bij beide worden ingeleverd op floppy (platte DOS-tekst, WP 5.1 of Word). Inleverdatum julinummer: vrijdag 29 juni 2001. Geschreven of getypte tekst een maand vóór deze datum inleveren.

Kopij of opgave verzenden naar:
Marsmanhove 2 2726 CM
Zoetermeer

13 Ik wil ook lid worden

van de Natuurgroep Zoetermeer

O > als algemeen lid á f30,- per jaar

O > als huisgenoot-lid á f20,- per jaar

O > als donateur á f10,- per jaar

Donateurs krijgen éénmaal een kwartaalbericht.

.....naam

.....adres

.....postcode

.....telefoon

.....Email

handtekening

.....

Natuur en milieuagenda Zoetermeer

Datum	tijd	activiteit	Plaats (verzamelen)	Kosten	Organisatie
Zaterdag 7 april	10.00-12.30 uur	Hanging basket wet kruiden maken	Gemeentekwekerij Industrieweg	lid f l 25,-n-lid fl 35.-	Groei en Bloei 3517624
Zaterdag 7 april		Plantactie Natuur in de Buurt	zie persbericht	gratis	Stadsnatuurplan 3469012
Zondag 8 april	13.00-15.30 uur	Ecokids Bomen over bomen	Voor de Stadsboerderij Het Buitenbeest	fl 1.50 v. kinderen	Hetty de Jong 3521056
Dinsdag 10 april	20.00 uur	Schikken van paasstukjes	De Soete Aarde	kostprijs	Groei en Bloei 3517624
Donderdag 12 april	20.00 uur	Vogels van Den Haag en omgeving met Willem van Dijk	De Soete Aarde	gratis	Vogelwerkgroep 079-3422026
Zaterdag 21 april	10.00-16.00 uur	Manifestatie De Natuurlijke Tuin Natuur in de buurt	Promenadeplein		De Soete Aarde 3469012
Zondag 22 april	13.00-14.00 uur	Rondleiding in de natuurtuin door natuurtuingidsen	Het Westpunt in het Westerpark	gratis	Natuurtuingroep 3416896/3211593
Zondag 22 april	14.00 uur	Rondleiding "Natuur in het voorjaar"	Paviljoen Noord-Aa	gratis	IVN A. van Beek 3512378
Donderdag 26 april	20.00 uur	Voorjaarskussen	De Soete Aarde	lid f l 35,-n-lidfl45.-	Groei & Bloei 3517624
Zaterdag 28 april	8.00 uur	Fietsen met Arie Koot rond de Zoetermeerse polders	Paviljoen Noord-Aa	gratis	Vogelwerkgroep 079-3422026
Mei. 2001	Tijd	activiteit	Plaats (verzamelen)	Kosten	Organisatie
Donderdag 10 mei	20.00 uur	oeverwaluven in Zoetermeer Lezing door Aad van der Linden	De Soete Aarde	gratis	Vogelwerkgroep 3167129
Vrijdag 11 mei	19.00-22.30 uu	Hanging baskets	Gemeentekwekerij Industrieweg	lid f l 30.-n-lidfl40,-	Groei en Bloei 3517624
Zaterdag 12 mei	10.00-12.30 uur	Voorjaarsruilbeurs	Gemeentekwekerij Industrieweg	gratis	Groei en Bloei 3517624
Zaterdag 12 mei	14.00-15.30 uur	Fuchsiemarkt door NKvF	De Soete Aarde	gratis	Gerda Handgraaf 3414145
Zondag 13 mei	7.00 uur	(Weide)vogels	ingang Snowworld Buytenpark	gratis	IVN A. van Beek 3512378
Zondag 20 mei	13.00-15.30 uur	Ecokids Schapen	Stadsboerderij Het Buitenbeest	fl 1.50 v. kinderen	Hetty de Jong 3521056

Zaterdag 26 mei	8.00 uur	Fietstocht door De Wilk/Hazerswoude met Wilfried van Meerendonk	Paviljoen Noord-Aa	gratis	Vogelwerkgroep 3165270
Zondag 27 mei	13.00-14.00 uur	Rondleiding in de natuurtuin door natuurtuingidsen	Het Westpunt in het Westerpark	gratis	Natuurtuingroep 3416896/ 3211593
Jun. 2001	Tijd	activiteit	Plaats (verzamelen)	Kosten	Organisatie
Zondag 3 juni	14.00 uur	Insekten en vlinders	Het Westpunt in het Westerpark	gratis	IVN A. van Beek 3512378
Donderdag 14 juni	20.00 uur	Het gedrag van weidevogels in broedtijd door Oene Moedt	De Soete Aarde	gratis	Vogelwerkgroep 3166674
Zondag 17 juni	13.00-15.30 uur	Ecokids Water	Stadsboerderij Het Buitenbeest	fl 1.50 v. kinderen	Hetty de Jong 3521056
Donderdag 21 juni	20.00 uur	Natuurlijk vlechtwerk	De Soete Aarde	lid fl 35,-n-lid fl 45,-	Groei en Bloei 3517624
Zondag 24 juni	13.00-14.00 uur	Rondleiding in de natuurtuin door natuurtuingidsen	Het Westpunt in het Westerpark	gratis	Natuurtuingroep 3416896/3211593
Zaterdag 30 juni	8.00 uur	Vaarexcursie Warmer en Jisperveld Door Willem van Dijk	Winkelcentrum Meerzicht	gratis	Vogelwerkgroep 3422026